

Hans Martins nygamla skärgård

Ser man efter hur den finlandssvenska populärmusiken har konstruerats i ballader, visor, sånger och schlagertexter kan man urskilja bl a ett par starka, besläktade kronotoper (fiktiva föreningar av tid och plats): den ena av dessa kronotoper vill jag kalla det finlandssvenska kustlandskapets kronotop. En annan besläktad linje utgörs av visor, sånger med skärgårdsmotiv. Enligt den första, det finlandssvenska kustlandskapets kronotop, är det finlandssvenska en idyll, ett land fyllt av blåbär, enrisbuskar, martallar, skogsvioler, knastrande tång, tysta dungar, mörka stränder, granna vimplor, bruna skär, mossbelupna hållar, lutande stugor under rönнар, mossbeväxta trappor, gröngamla stängslen och surrande spinnrockar vid lågande brasor. Men notera att den äldre finlandssvenska folkvisan innehåller känslomässigt klart mer kärva och ambivalenta positioner, se t ex Ann-Mari Häggmans avhandling *Magdalena på källebro* (1962) eller Mikael Fröjdö och Niklas Nyqvists två samlingar med 'uppdaterad' folkmusik från det österbottniska och sydfinlandssvenska kustområdet på skivorna *Förförd* (2000) och *Sammuls* (2002, på den sistnämnda skivan medverkar även med dragspelaren Görel Särs).

Kustlandskapskronotopen handlar framför allt om nostalgi, om minnen av en forntida glans, eller av en ljuvlig romans, men också av förfädernas kamp. Man kan tala om en nationalromantisk vision som yttrar sig i form av den sk Brage-rörelsens dröm om det finlandssvenska, finlandssvenskheten som en bitterljuv idyll som blivit till genom en oförvägen (språk- och identitetspolitisk) kamp.

Brage-författarnas sånger målar upp ett finlandssvenskt landskap, beläget någonstans vid kusten, kanske inte ett utpräglat skärgårdslandskap, däremot nog ett kustlandskap, ett sommarlandskap, ett minnenas sommarlandskap som lyser på ett speciellt sätt (särskilt irriterande för dem som inte kan dela det känslomässiga diskursregister dessa bilder bygger på). Sin mest kraftfulla gestaltning har denna nostalgikronotop fått i den finlandssvenska 'nationalsången' eller 'nationalvisan' Slumrande toner av Brage-författaren Alexander Slotte med sin nästan spöklika inkantation av: "Slumrande toner fjärran ur tiden, sällsamma röster ur gravarnas dunkel, toner ifrån stugor, från fält och vänan lid, jubel och kvalsång från hänsovnas strid".

En besläktad linje utgörs av det oerhört stora antalet visor, dikter, sånger och valser med mera med skärgårdsmotiv som finlandssvenska

tondiktare, trubadurer har skapat. Området är mycket rikt och skulle vara värt en närmare innehållsanalys. Kronotopen bildas av en sångskatt med texter skrivna av Georg Malmstén, Jarl Hemmer, Lasse Mårtenson, Lars Huldén, Tom Gardberg, Iris Lumme, Rolf Söderling, Barbara Helsingius och ett okänt antal andra kända och okända författare. Det handlar om en dröm om Svenskfinland som ett skärgårdsrike, ett rike av kobbar och skär, vindpinade tallar och enrisbuskar, segelbåtar och segelföreningar, dans på bryggor, leende somrar, annalkande höststormar. Denna kronotop kunde också, med anspelning på den kända finlandssvenska TV-serien *Stormskärs Maja* (byggd på Anni Blomqvists berättelser, med nostalgiskt romantisk filmmusik av Lasse Mårtenson) kallas Stormskärs Maja-kronotopen. I ett temanummer om finlandssvenska rötter och identitet i *Skärgård* (12/2001) konstaterar Lasse Mårtenson att en nytjärad eka doftar på svenska. I sin beskrivning av den finlandssvenska skärgårdens relation till det musikaliska påpekar kompositören att han inte tror att Wagner eller Beethoven når fram i skären i samma utsträckning som Malmstén eller Jularbo. Det handlar, skriver Mårtenson, om impulser från det omedvetna: ”Det undermedvetna, som med åren, årtionden eller århundraden danats och präglats av livssyn, miljö, traditioner o.a. värden och värderingar”. Tillsammans bildar dessa två kronotoper, den nostalgiska Brage-kronotopen och den tjärdoftande skärgårdskronotopen, en finlandssvenskt förankrad ”urfantasi” eller grundläggande myt, som också går igen i det man kan kalla Mumindals-myten, utgående ifrån Tove Janssons säregna blandning av nostalgi, humor och fantasteri i Mumindals-böckerna.

En närbelägen symbol som Clas Zilliacus analyserat, martallen, handlar, för att citera författaren, om detta träd som något av fattigadel: ”Ek är den inte men furans stolthet har den kvar. Där fanns både anstolthet och självinscenerat martyrskap. Bilden är också en trotsig motsats till den topelianskt lummiga björken”, konstaterar Zilliacus i *Finlands svenska litteraturhistoria*, del 2.

En av de bild- och känslomässigt kraftfullaste av alla de visor som bygger upp kronotopen Svenskfinland som ett skärgårdsrike är Erna Tauros Höstvisa, med text av Tove Jansson. Visan målar upp en nostalgiskt kvarhållen bild av någonting värdefullt, vackert, sommarljust som riskerar att försvinna i och med det annalkande mörket när diktjaget känner sig ”ganska trött och med ens så förfärligt allena”. Hon/han tilltalar ett du som kan hjälpa till att övervinna rädslan för ensamheten, tröttheten och mörkret, det som blir visans refräng som blåser in ett uns av optimism och gott humör i det annars sorgsna anslaget: “skynda dig älskade, skynda att älska, dagarna mörknar minut för minut. Tänd våra ljus, det är nära till natten, snart är den blommande sommaren slut”.

Att Höstvisa, som spelades in 1977 av den finlandssvenskt präglade folkrockgruppen Cumulus kom att bli någonting som man kunde kalla Svenskfinlands nya nationalsång, liksom Ulf Lundells besläktade Öppna landskap (1982) ungefär samtidigt blev någonting liknande på rikssvenskt håll och Kari Rydmans Niin kaunis on maa (1976) fick denna position på finskt håll, kan ha att göra med att Höstvisa på ett både självklart och auktoritativt sätt tydliggör centrala finlandssvenska diskurspraktiker. Texten öppnar sig relativt lätt för en läsning och tolkning längs nationalromantiska linjer. I tolkningsprocessen och -praktikerna kan man även lätt skriva in känslor av nostalgi, en lätt sentimentalitet, på gränsen till självömkan, ett intryck av djupt allvar som har med grundläggande mänskliga känslor att skaffa.

Erna Tauros och Tove Janssons visa med sin mollbestänkta grundstämning kan väl betraktas som ett slags känslomässig släkting till den finska tangon. Men den innehåller i sin lite trötta, men ändå optimistiska refräng ett gränsöverskridande eller ambivalent element som saknas i den melankoliska finska tangon. Kanske är det denna mellanställning känslomässigt som ifråga om Höstvisa fungerar som en inkörsport till det finlandssvenska känslolandskapet. Att det finns en omisskännlig karaktär av skärgårdsstämning över visan kan ha att göra med att Tove Jansson länge under sommarmånaderna bodde på en skärgårdsö, Klovharun i Pellinge skärgård i Finska viken som ju torde ha lånat en hel del stoff till hennes Mumindalsböcker.

Om jag då går över till att kort försöka analysera den typ av skärgårdslandskap som Hans Martin, bördig från Sundom, byggt upp på sina tre senaste skivor, dels en samlingskiva med dansbandsgruppen Tommys, dels som solosångare med en speciell profil av det som kallas dansbandsandligt, ska jag först kort teckna en bakgrund till den martinska skärgårdskronotopen och sedan speciellt fokusera på de visuella uttrycken som denna representation fått på hans senaste skivor (skivomslag).

Allmänt tror jag att man kan säga att det som utmärker paret Hasse och Gunborg Martins sånger – både de dansbandsandliga och de paret skrivit för Tommys - är en stark upptagenhet med kristna dygder som tro, hopp och kärlek, trohet mot familjen, hemmet, 'den gamla grinden', fjärden med sin anspråkslösa, men samtidigt storartade skönhet som inrymmer starka inslag av sentimentalitet, nostalgi och även ideologi, eftersom denna värld är en värld som den lilla människan delar med andra likasinnade, en värld där sådant som tuffhet, revolt, motstånd lyser med sin frånvaro.

Så som jag lyssnar på t ex Hasse Martins första soloplatta, *Landet där solen ej går ner* (2002) byggs här upp en värld som känns väldigt vanlig, alldaglig, fylld av de enklaste, mest självskrivna ting, som årstidernas växlingar, fågelsång, smältvattnets rännilar, doften av hägg

och syren, allt sådant som är så alldagligt och slitet att en poet med självaktning nästan inte skulle våga röra vid det av risk för att bli anklagad för att syssla med kitsch eller pekoralistiska bilder.

Det finns ett spännande fenomen inom folkloristiken som kallas folklorism och som är besläktat samhällsföreteelsen att vara lite efter sin tid, att inte befinna sig riktigt i takt med tiden. Folklorism, som väl också kunde definieras som en tekniskt ny kultur, t ex en arkitektur som klär sig i nygamla kläder, komplett med spröjsade fönster, snickarglädje och liknande, kan man på finlandssvenskt musikaliskt håll hitta hos artister som Håkan Streng och Tommys/Hasse Martin. Folklorism innebär, med historikern Henrik Stenius' formulering, att vingklippta delar ur folkkulturen plockas in i salongerna. Där får dessa element sedan nya funktioner. Funktionsbytena inom folklorismen är enligt Stenius i huvudsak av två slag: i det ena fallet sker förvandlingen genom att ett stycke folkkultur upphöjs till konst och förevisas på en estrad. I det andra fallet handlar det om en integrering av folkkulturen i en kommersialiserad kulturindustri. Det är framför allt det senare alternativet som gäller den martinska skärgårdsrepresentationen.

Att tendensen att framstå som otidsenlig, ”efter sin tid” tydligen helt medvetet byggts på undan för undan kan man också se om man studerar skivomslagen till Martins tre senaste utgåvor.

Skivsamlingen *Tommys bästa* (2001) pryds av en omslagsbild av bandet mot en fond av skärgårdsnatur. Inne i skivomslagshäftet finns fler skärgårdsbilder samt en bild av gänget under en spelning i Sundom hembygdsgård. Att dra slutsatsen att skärgårdsbilderna kommer från Martins hembygd, Sundom, är därmed inte speciellt långsökt, även om ingenting heller säger att bilderna med säkerhet skulle vara tagna i Martins hemtrakter. Musikerna på omslagsbilden är modernt klädda i vad som kunde kallas ledig stil (casual), Hasse Martin i ljus kavaj och mörk skjorta, medan de övriga bandmedlemmarna är iklädda tröjor och t-skjortor. Det är samma klädsel som man kan se på bilden inne i skivhäftet där de spelar i hembygdsgården. Liksom för att understryka det moderna, dagsaktuella på skivan ingår ytterligare en bild av en äldre upplaga av bandet, från 1983, på skivomslaget (den gamla bilden motiveras förstås även av att detta är ett samling av gruppens mest populära låtar genom tiderna). En liten, men viktig detalj som markerar att vi befinner oss i det senmoderna är bilden av en liten skärgårdshamn, kanske i Sundom, kanske i Malax eller Replot (men platsens lokalitet är nästan omöjlig att exakt fixera, om man inte känner igen landskapet). I förgrunden av bilden ser vi ett gammalt båthus och förankrad mellan bryggorna en modern liten glasfiberbåt, en utombordare.

På omslaget till Hasse Martins första soloskiva, *Landet där solen aldrig går ner* (2002), är scenen en annan, men fortfarande är detta eller

kunde det vara ett skärgårdslandskap (alternativt även ett insjölandskap, om man enbart ser till bilden på första sidan av omslaget). Utan att det sägs direkt ut bibringas dock den som studerar CD-omslaget en föreställning om att detta nog är Hans Martins hembygd. Den som känner till Sundom-geografin vet självfallet att kyrkan inte är Sundom bykyrka, som ju inte ligger vid vatten, utan uppe på en liten bergknall. Det är en högtidsklädd Hans Martin vi ser på omslagsbilden, i ljus skjorta, grå byxor, grå slips och ljusbrun tröja. Han sitter roende i en gammal eka, med bykyrkan till vänster i bildens bakgrund. Tanken man kan få är att han är på väg till kyrkan, lite som man i gamla tider när man i båtlag rodde till kyrkan. Motivet med den gamla ekan upprepas i flera bilder inne i skivomslaget. På häftets baksida ser vi en tom, förankrad roddbåt i skärgårdsmiljö och på mittuppslaget en bild där Hans Martin är i full färd med att ro ekan, bykyrkan ligger nu till höger i bakgrunden. Häftet som innehåller sångtexterna kompletteras av fler bilder med skärgårdsmotiv.

Om man jämför denna första soloskiva med *Tommys bästa*-skivan finns här flera likheter: ett skärgårdslandskap fotograferat någon gång under sommarmånaderna, rikligheten på blå färgnyanser (vatten och hav), en leende Hans Martin i pärm bildens förgrund. Skillnaderna mellan de två skivorna visuellt är dock även de intressanta: fredagens eller lördagens dansbandsmundering har bytts ut mot söndagsklädsel. Dansbandssångaren Hans Martin med sin grupp Tommys har ersatts av en ensam Hans Martin. Framför allt har den moderna utombordaren ersatts av en gammal roddbåt. Nyckeln till förändringen är som jag ser det bykyrkan som kan betraktas som en symbol för den typ av sånger skivan innehåller, gamla väckelsesånger och nyskrivna sånger med religiös ton, i en musikalisk stil som kan kallas dansbandsandligt.

Visuellt kan man alltså konstatera att soloskivan innebär ett steg bakåt tidsmässigt, in i en äldre tidsepok, genom det grepp som jag ovan beskrivit som folklorism och som också populärt brukar betecknas som nygammalt, en strategi som ofta (men inte alltid!) är förenad med effekter av både kitsch och camp. I detta fall är dock den tidsmässiga förskjutningen gjord med så pass varsam hand att jag som avnämnaire av produkten inte upplever den nostalgiserande stämningen som speciellt besvärande eller udda.

Den andra skivan, *Den blomstertid nu kommer* (2004), är visuellt inplacerad i en liknande skärgårdsmiljö som de två tidigare skivorna. På pärmens omslagssida ser vi en stort leende Hans Martin. Den förra skivan sålde i hela 100.000 exemplar. Orsak att se glad ut finns alltså. Men självfallet är det sångernas andliga budskap som är det 'egentliga', 'riktiga' skälet till den leende representationen, dvs den stereotyp som säger att man i andliga sammanhang ska se glad och nöjd ut, annars är det något som inte stämmer. Hur som helst ser vi här Hans Martin i en

ljusblå skjorta, utan slips, med uppknäppt skjortkrage och uppvikta skjortärmar. Han håller med höger hand i något som ser ut som en höstör, alternativt en detalj tillhörande en gammaldags gårdsgård. I bakgrunden skiner solen över ett lugnt, blått vatten. Något som kan vara en ö skymtar längst borta på bilden. Går man till baksidan av skivomslaget ser man här en gammaldags gårdsgård och en liten röd stuga bakom en stor sten. Landskapet ser ut som ytterligare en variant av det österbottniska skärgårdslandskap som vi anat oss till på bilderna från de tidigare skivorna.

Den gamla gårdsgården ser nästan ut som en gammal grind, ett motiv som är mycket älskat i äldre sentimentala sånger, där grinden ofta får en roll som markör av gammal, försvunnen, biterljiv kärlek eller ungdomsförälskelse. Melodier med detta gamla grind-motiv är t ex Oskar Merikantos sång *Veräjätö / Trädet vid grinden*, med text av Keuruu-poeten Einari Vuorela, svensk översättning Joel Rundt, vidare den svenska schlagersångaren Arne Quicks *Vid den gamla grinden* (1966), samt svenska dansbandet Lasse Stefanz' *Den gamla grinden*, en låt som också det österbottniska dansbandet Roxie ganska nyligen gjort en version av.

Den ålderspatinerade, möjligen i nuet redan försvunna grinden är en så kallad *locus communis*, en kulturell stereotyp som för dansbandspubliken är möjlig att relativt enkelt tolka och sätta in i ett meningsfullt sammanhang. Gårdsgården på baksidan av *Den blomstertid nu kommer*-skivan är en sådan stereotyp. Den laddar artefakten, skivomslaget, skivan, med en innebörd av någonting förgånget, alltså med folklorism. Detta drag förstärks ytterligare när man öppnar omslagshäftet och möter bilder av Martin åkandes med häst och gammaldags kärra i en äldre bondemiljö. Det är som om vi stigit in i ett hembygdsmuseum eller en kyrkbacke någonstans i ett äldre Österbotten eller något annat liknande landskap, med knuttimrade bondgårdar, förvaringsplatser för hästar, uthus och båthus. På en av bilderna i omslagshäftet ser vi Hans Martin stå lutad mot en björk, med en rödmålade stor bondgård i bakgrunden. Stereotypen klingar av både svensk sörgårdsidyll à la Astrid Lindgren och av sången *Där björkarna susa* av Viktor Sund.

Det visuella motivet med sångaren, hästen och kärran är i och för sig inte nytt. Redan år 1978 använde sig den finlandssvenske trubaduren Håkan Streng, född i Jakobstad, av samma effekt på skivan *Heimlaga*, med sånger på österbottnisk dialekt, en skiva som tillsammans med uppföljaren *Meir Heimlaga* (1980) tillkom i den österbottniska, nyregionalistiska Hurrar-rörelsens kölvatten. Det gammaldags bygdemässiga markerades på skivkonvolutet till den första *Heimlaga-*

skivan av en bild av Streng med fästmö, häst och kärra, jämte åtföljande sällskap, alltsammans iscensatt i gammaldags rustik stil.

Bilderna av Hans Martin, hästen och kärnan kan upplevas både som manipulerande, falsk och småmysig, trevlig, beroende på hur den som tar del av bilderna uppfattar representationen. Som filmkritikern James Berardinelli konstaterat i anslutning till den så kallade nostalgifilmen *Cinema Paradiso* (1989) är dylika representationer manipulativa, men samtidigt kan de innehålla element som vi gärna tar till oss trots att vi inser manipulationen av våra känslor. Det kan handla om element som värme, glädje, eller vad gäller Hans Martin-skivan, ett slags lätt sakralisering av vardagen/gårdagen/nuet, där vi inte längre riktigt vet i vilken tidslighet vi befinner oss. Själva poängen i bilderna är alltså att suddas ut gränsdragningen mellan gårdag och nu, genom att skapa en retroaktiv fantasi, ett slags gårdag i nuet, för att använda ett begrepp lanserat av den finländske folkloristen Seppo Knuuttila, en idealiserad gårdag med sina mer eller mindre ursprungliga kulturformer som skuffats åt sidan undan utvecklingens väg, fösts in i reservat och konserverats. Gårdagen har därmed enligt Knuuttila fått sig tilldelad områden och en tidsmässig domän som är lika med det som blivit efter i utvecklingen. Martins skärgårdslandskap är som jag ser det just en sådan fantiserad gårdag i nuet som Knuuttila talat om.

Den svenska musikkritikern Michael Nystås lät i Aftonbladet förstå att Hans Martins första soloskiva var ett lovvärt initiativ, men tillade att Martin inte tillfört något nytt till de sånger han tog upp på albumet. Till detta kan man replikera att det nya och speciella som Martin tillför sångerna kan ha något att göra med det som skivbolaget Fritunas info om Martin tar fasta på, nämligen dennes 'hemlighet', som enligt bolaget ligger i sångarens särart och personlighet, i rösten och den lätt finlandssvenska dialekten, stilen och framtoningen. Bolaget presenterar detta som ett uttryck för ärlighet och äkthet, ett budskap och ett sätt att förmedla det på som går rakt in i hjärtat.

Men hur ska man egentligen förstå uttrycket "den lätt finlandssvenska dialekten"? Faktum är att Hans Martin, som i fler år bott i Sverige, sjunger på rikssvenska. Tommys svenskösterbottniskhet är osynliggjord till den grad att sångaren Hasse Martin i t ex hitlåten Vår dotter från år 1991 sjunger "arton", inte aderton, som det annars heter på svenskösterbottnisk finlandssvenska. Speciellt för de finlandssvenska dansbanden är att de – trots att genren nationellt sett är specifik för den svenskspråkiga befolkningen i Finland och särskilt populär i svenska Österbotten - inte framstår som särpräglad finlandssvenska. Etnologen Yrsa Lindqvist har konstaterat att dansbanden nästan strävar efter att vara svenskare än svenskarna. Endel av banden, t. ex. Tommys, spelar in sina skivor i Sverige och anlitar skivbolag och producenter som känner till hur

dansbandsmusiken bör låta. Solisterna sjunger med rikssvensk accent och ingenting förtäljer att det är finlandssvenska orkestrar som spelar.

Så som jag avläser Hans Martins senaste tre skivor är det just den finlandssvenskt, svenskösterbottniskt markerade avdriften, slirningen (för att använda en teoretisering gjord av författaren Ralf Andtbacka) vad gäller det rikssvenska uttalet som skänker Hans Martins musik en del av dess särprägel, också en känsla av något lite gammaldags och charmigt. Därmed placerar Martin in sig raden av artister som är lite bortkomna i det moderna, som kommer från landet och som sjunger om livet på landsbygden, i den lilla tätorten, i skärgården eller i de djupa skogarna, ofta i en diffust förfluten tid. Den svenska rockforskaren Lars Lilliestam nämner i sin översikt *Svensk rock. Musik. Lyrik. Historik* (1998) flera exempel på denna speciella trend inom svensk populärmusik: Snoddas, Jokkmokks-Jokke, Arne Quick, Den rockande Samen och Bröderna Djup. Också hos artister som Owe Thörnqvist, Sven-Ingvars och Thore Skogman finns det inslag som går tillbaka på äldre traditioner, i deras fall bondkomikernas uttryck. Hans Martin är en av dessa 'sångare från i går' som på något sätt tycks representera en gårdag, bekant och trygg, mitt inne i det bullriga, stökiga, osäkra nuet som susar förbi så snabbt numera att de flesta tycks ha stora svårigheter att hänga med på detta föränderlighetens expresståg.

Sven-Erik Klinkmann är docent i folkloristik, särskilt populärkultur vid Åbo Akademi, författare och kulturkritiker. Hans senaste bok heter *Populära fantasier från Diana till Bayou Country*.

Adress: Brännbackavägen 123, 65300 Vasa.

e-post: sven-erik.klinkmann@netikka.fi

Analyserade CD-skivor:

Tommys 2001: *Tommys Bästa*. Frituna 534234 2.

Hans Martin 2002: *Landet där solen ej går ner*. Frituna 541854 2.

Hans Martin 2004: *Den blomstertid nu kommer*. Frituna 571259 2.

Litteratur:

Andtbacka, Ralf 2003: Den sprängda berättelsen. I *Hufvudstadsbladet* 27.7. 2003.

Häggman, Ann-Mari 1992: *Magdalena på källebro. En studie i finlandssvensk visstradition med utgångspunkt i visan om*

- Maria Magdalena*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Klinkmann, Sven-Erik 2002: Den finlandssvenska populärmusiken, i *Populära fantasier från Diana till Bayou Country*. Vasa: Scriptum.
- Klinkmann, Sven-Erik 2003: Nostalgiska strategier i filmen *Il Postino*, i Holm Nils G. & Ulrika Wolf-Knuts red. *Människan och tiden*. Åbo: Religionsvetenskapliga skrifter nr 60, Åbo Akademis tryckeri.
- Knuutila, Seppo 1994: *Tyhmän Kansan teoria. Näkökulmia menneestä tulevaan*. Tietolipas 129. Helsingfors: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Lilliestam, Lars 1998: *Svensk rock. Musik. Lyrik. Historik*. Göteborg: Bo Ejeby förlag.
- Mårtenson, Lasse 2001: En nytjärad eka doftar på svenska, i *Skärgård 1-2/2001*, temanummer om rötter och identitet.
- Nystås, Michael 2002: Dansband, ta er an de andliga sångerna! I *Aftonbladet* 15.10. 2002.
- Stenius, Henrik 1991: Massrörelser och folklorism. I *Musik sång Fest. De finlandssvenska sångfesterna som kulturföreteelse och impulsgivare. 1891-1991*. Jakobstad: Finlands svenska sång- och musikförbund.
- Zilliacus, Clas 2000: I martallsskogen, i *Finlands svenska litteraturhistoria. Andra delen*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.

Bildtexter:

1. Den moderna glasfiberbåten, med sin utombordsmotor, som syns på den bakre omslagsbilden till skivan *Tommys bästa* anger att vi befinner oss i en senmodern värld, trots den i övrigt 'nostalgiska miljön'.
2. Hans Martin – på omslagsbilden till skivan *Landet där solen ej går ner* - på väg till kyrkan en söndagsmorgon? Roddbåten och den lilla kyrkan i bakgrunden kan avläsas som ett steg bakåt tidsmässigt, in i en äldre tidsepok.
3. Bilden av Hans Martin i omslagshäftet till skivan *Den blomstertid nu kommer* visar oss sångaren med häst och kärra i en äldre bondemiljö. Det är som om vi stigit in i ett hembygdsmuseum eller en kyrkbacke någonstans i ett äldre österbottniskt eller nordiskt landskap.

Texten ingår i *Skärgård*, tidskrift utgiven av Skärgårdsinstitutet vid Åbo Akademi, nr 1/2005. Vad gäller det kommenterade bildmaterialet hänvisas till skivomslagen, alternativt tidskriftsnumret.